

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-348-6-20>

УДК 677:687:338.45:339.9(477)

ПАХОЛЮК Олена

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-3484-0468>e-mail: o.pakholiuk@lntu.edu.ua**АНДРІЄВИЧ Тетяна**

Луцький національний технічний університет

e-mail: andrievich144@gmail.com**МЕЛЬНИК Дмитро**

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0009-0007-6298-5027>e-mail: d.melnik@lntu.edu.ua**ГЛУШЕНКО Олег**

Луцький національний технічний університет

e-mail: o.glushenko@lntu.edu.ua

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено стан та перспективи розвитку легкої промисловості України в умовах воєнної агресії росії з лютого 2022 року. Проаналізовано вплив війни на виробництво, зайнятість, зовнішньоекономічну діяльність та структурні зміни галузі. Встановлено, що близько 70% швейних фабрик продовжують працювати, адаптуючись через переорієнтацію на військові замовлення та диверсифікацію діяльності. Галузь стикається з проблемами: дефіцитом робочої сили, переборами електропостачання, зростанням цін на сировину, нестабільним попитом і короткими термінами замовлень.

Проаналізовано зовнішньоекономічні аспекти: імпорт переважно з Китаю та Туреччини, експорт орієнтований на Європу, що підкреслює потребу модернізації виробництва та інтеграції у глобальні ланцюги вартості. Виявлено міжнародне визнання українських дизайнерів, які поєднують традиційні мотиви та сучасні тенденції, сприяючи культурній дипломатії.

Дослідження показало, що легка промисловість має потенціал для економічного відновлення, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції на ринок ЄС за рахунок модернізації, розвитку локальних ланцюгів поставок і впровадження інноваційних управлінських стратегій.

Ключові слова: легка промисловість, текстильна промисловість, війна в Україні, зовнішньоекономічна діяльність, модернізація виробництва, міжнародні ринки.

PAKHOLIUK Olena, ANDRIEVYCH Tetiana,

MELNYK Dmytro, HLUSHENKO Oleh

Lutsk National Technical University

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S LIGHT INDUSTRY DURING MARTIAL LAW

The article investigates the state and development prospects of Ukraine's light industry under the conditions of the Russian Federation's military aggression, which has been ongoing since February 2022. The study analyzes the impact of the war on production capacities, employment, foreign economic activity, and structural changes within the sector. It is established that approximately 70% of sewing factories continue to operate, and most enterprises have adapted to new conditions through reorientation to military orders and diversification of activities. At the same time, the industry faces critical challenges: labor shortages due to mobilization and employee relocation, electricity supply disruptions, rising raw material and production costs, unstable demand, and short-term orders.

According to 2023 data, Ukraine had over 19,700 manufacturers of clothing, footwear, textiles, and leather goods, the majority of which are small and medium-sized enterprises. Despite the increase in the number of enterprises, the industry's turnover decreased by 13%, reflecting the significant impact of the war on economic indicators. Meanwhile, new promising segments have emerged, including military clothing, homewear, and wedding attire, providing potential for domestic market growth and export opportunities.

The article highlights the sector's foreign trade aspects: imports mainly come from China and Turkey, while exports are primarily directed to European countries, underscoring the need to develop domestic production and modernize enterprises for integration into global value chains. It is also noted that Ukrainian designers are gaining international recognition by combining traditional motifs with contemporary trends, contributing to cultural diplomacy and the promotion of national brands.

The study further evaluates enterprise expectations regarding development prospects, uncertainty levels, and the financial and economic state of the industry. It is concluded that Ukraine's light industry has significant potential for economic recovery, enhancing competitiveness, and integration into the EU market through production modernization, development of local supply chains, and the implementation of innovative management strategies.

Keywords: light industry, textile industry, war in Ukraine, foreign economic activity, production modernization, international markets.

Стаття надійшла до редакції / Received 11.10.2025

Прийнята до друку / Accepted 02.12.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Легка промисловість України є стратегічно важливою складовою економіки, оскільки забезпечує зайнятість населення, виробництво споживчих товарів та інтеграцію країни у глобальні ринки. Водночас, галузь перебуває під значним впливом військової агресії, що спричинило суттєві економічні, логістичні та соціальні виклики: перебої з електропостачанням, дефіцит робочої сили, зростання вартості сировини, скорочення міжнародних замовлень та падіння експорту.

Наявна структура виробництва характеризується переважанням збірних операцій з низькою доданою вартістю та високою залежністю від імпорту сировини. Це обмежує конкурентоспроможність українських підприємств на зовнішніх ринках та стримує розвиток високотехнологічних та інноваційних сегментів галузі. Одночасно зростає потреба у підготовці кваліфікованих кадрів, впровадженні європейських стандартів, модернізації виробничих процесів та створенні локальних ланцюгів поставок.

Розв'язання зазначених проблем має безпосереднє практичне значення для:

1. Підвищення економічної стабільності та зайнятості – збереження і розвиток підприємств легкої промисловості сприяє створенню робочих місць та мінімізації соціальних ризиків.
2. Модернізації виробництва та інтеграції в європейські та глобальні ринки – підвищення технологічного рівня та дотримання стандартів ЄС дозволить українським виробникам конкурувати на міжнародному рівні.
3. Розвитку інноваційних та нішевих сегментів галузі – виробництво військового, домашнього та весільного одягу, а також продукції з перероблених текстильних відходів забезпечує диверсифікацію ринку і зростання доданої вартості.
4. Підвищення ефективності державної політики та підтримки бізнесу – забезпечення інфраструктурних умов, стимулювання інвестицій та впровадження «зеленої» економіки сприятиме стійкому розвитку галузі.

Таким чином, актуальність проблеми полягає в необхідності комплексного підходу до розвитку легкої промисловості в умовах війни, що поєднує економічну, соціальну та технологічну складові.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика розвитку підприємств легкої промисловості в умовах післявоєнного відновлення знайшла відображення у працях Бондаренка С.М. [1], Лісютіна А. [2], Сухорукова Г. [3]. Дослідженню експортно-імпоротної діяльності галузі присвячено наукові праці Петришина Н.Я., Ноджак Л.С. [4], Гавришук Т.Б. [5] та ін. Актуальні питання функціонування експортоорієнтованих підприємств в умовах війни розглядали Жабинець О.Й. і Сухий О.О. [6]. Особливості стратегічного розвитку легкої промисловості в умовах воєнного стану висвітлено у працях Козлової І.М., Великої О.Ю. та Козлова Н.В. [7], а також інших вітчизняних дослідників.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Попри наявність значної кількості публікацій, присвячених розвитку легкої промисловості України, недостатньо висвітленими залишаються питання функціонування та трансформації галузі в умовах воєнної агресії. Зокрема, потребують подальшого наукового опрацювання проблеми адаптації підприємств до викликів війни, збереження виробничого потенціалу, подолання дефіциту робочої сили та нестабільності зовнішньоекономічної діяльності. Важливими також є аспекти формування нових сегментів ринку, інтеграції у європейські та світові виробничо-збутові ланцюги, а також стратегій модернізації галузі з урахуванням перспектив вступу України до ЄС.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета дослідження – оцінити стан та визначити перспективи розвитку легкої промисловості України в умовах військової агресії РФ, проаналізувати вплив війни на виробничі потужності, зайнятість, зовнішньоекономічну діяльність та конкурентоспроможність галузі, а також виявити ключові виклики та можливості для модернізації, інтеграції у міжнародні ринки та формування сталого розвитку сектору.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Війна РФ проти України, що розпочалася в лютому 2022 року, триває понад три роки та спричинила значні зміни в економічному середовищі країни. До початку воєнних дій низка українських виробників інвестувала власні кошти у модернізацію виробничих потужностей протягом кількох років. Текстильна промисловість створила додаткові робочі місця для осіб, які втратили роботу під час економічної кризи 2014 року, що сприяло зростанню великих українських підприємств у той період.

За даними Міністерства економіки України, близько 70% швейних фабрик продовжують функціонувати під час війни, що свідчить про здатність текстильної та швейної галузі підтримувати економіку країни та брати активну участь у її економічній реструктуризації.

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності свідчить про значну частку імпорту сировини в структурі українських підприємств (54,7%), тоді як 48% експорту складають готові швейні вироби, що підтверджує домінування збірних операцій із низькою доданою вартістю.

Дані Генерального директорату Європейської Комісії з питань торгівлі вказують на суперечливу динаміку між експортом та імпортом текстилю та одягу. Зокрема, імпорт українського текстилю до ЄС зростає до 2021 року, а згодом знижується, тоді як експорт одягу демонстрував поступове, але стабільне зниження. Водночас експорт текстилю з ЄС до України зростає у 2020–2022 роках, а в 2023 році зменшився, тоді як експорт одягу з ЄС зростає у 2021–2023 роках.

У перші місяці повномасштабної війни підприємства легкої промисловості в Україні зазнали значного падіння виробництва, особливо ті, що розташовані в зонах активних бойових дій. Водночас компанії швидко адаптувалися, частково завдяки можливості переорієнтуватися на військові замовлення. Менші компанії виявилися більш динамічними та адаптивними, тоді як великі – стикнулися з проблемами логістики та збереження попиту на продукцію.

Основними перешкодами для галузі залишаються перебої з електроенергією, нестабільний попит, короткі терміни замовлень і брак робочої сили. Програма SkillsAlliance, започаткована урядом разом із міжнародними партнерами, спрямована на навчання та перенавчання дорослого населення, що є критично важливим для забезпечення кадрів.

Війна спричинила значні зміни в складі персоналу підприємств: жінки тепер становлять понад 90% працівників, тоді як на початку війни їх частка була близько 75%. Частка компаній, які зазначили брак робочої сили як перешкоду для діяльності, зросла до 75%. Одночасно 65% підприємств зіткнулися з проблемами доступу до електроенергії. Використання генераторів збільшує витрати і знижує конкурентоспроможність порівняно з іноземними виробниками. Зростання цін на сировину та матеріали визначилося як ключова перешкода для 52% підприємств. Корупція вказана як бар'єр 20% компаній легкої промисловості, тоді як серед усіх підприємств України цей показник становить лише 6,1%.

Підприємства, що залишилися працювати, стали ключовими постачальниками для Збройних сил України, здатними забезпечити до 95% потреб військових формувань у продукції.

У 2023 році кількість виробників легкого одягу, взуття, текстилю та шкіри зросла на 22%, до понад 19 700 компаній, із яких 72% – ФОП та 1% – великі підприємства. Незважаючи на зростання кількості, сукупний дохід галузі знизився на 13%, до 47,1 млрд грн, при цьому найбільша частка доходу (23 млрд грн) припадає на виробників одягу.

Під час війни значна частина швейних фабрик була переміщена до безпечніших регіонів, а деякі компанії адаптувалися шляхом диверсифікації діяльності. Більшість міжнародних партнерів скасували замовлення, що підкреслює потребу у модернізації та інтеграції українських виробників у глобальні ринки.

Незважаючи на війну, сформувалися нові перспективні сегменти – військовий одяг, домашній та весільний – що демонструє потенціал внутрішнього ринку та експорту. Експортні потоки переважно орієнтовані на Європу, імпорт – на Китай і Туреччину. Українські дизайнери здобувають міжнародне визнання завдяки поєднанню традиційних мотивів і сучасних тенденцій, що сприяє формуванню культурної дипломатії та просуванню національних брендів. Загалом українські бренди, відомі своєю креативністю, якісними матеріалами та доступними цінами, стають дедалі популярнішими як в Україні, так і за кордоном. FROLOV, Sleeper, Ksenia Schnaider, Bevza, Gasanova, Litkovskaya, The Coat by Katya Silchenko, Ruslan Baginskiy, TTSWTRS, Zhilyova – одні з найвідоміших.

Фактично, одяг українських модних брендів став потужним елементом культурної дипломатії, інструментом так званої «м'якої сили». Такі бренди, як GUNIA Project, GAPTUVALNYA, Etnodim, NOVITSKA роблять акцент на етностилі, популяризуючи українську культуру та привертаючи увагу до реалій війни, що триває. Популяризація етностилу та використання одягу локальних брендів на публічних заходах підвищує конкурентоспроможність галузі та зміцнює її репутацію на зовнішніх ринках.

Підприємства зменшили обсяги виробництва та адаптувалися до нових умов: лише 10% компаній повідомили про зростання виробництва у перші вісім місяців 2024 року, порівняно з 34% у першій половині року. Частка компаній, що зазнали скорочення виробництва, зросла до 33%.

У зовнішній торгівлі 2022–2023 років відбулися значні зміни: експорт текстильного одягу скоротився на 63%, домашнього текстилю – на 40%, взуття – на 60%, тоді як імпорт зріс, наприклад, експорт трикотажу знизився з \$6 млн до нуля, а імпорт зріс із \$13 млн до \$35 млн.

Відповідно до статті 360 Угоди про асоціацію, Україна та ЄС домовилися поглибити співпрацю у сфері охорони довкілля, сприяючи розвитку «зеленої» економіки. Українська текстильна промисловість повинна відповідати європейським стандартам переробки відходів, проте відсутність інфраструктури залишається перешкодою. У рамках Стратегії ЄС щодо сталого та циркулярного текстилю до 2030 року українські виробники мають можливість заздалегідь підготуватися до нових вимог, що забезпечить конкурентну позицію на європейському ринку. Використання локальних ресурсів – технічних конопель та льону – і будівництво сучасних переробних заводів створюють додатковий потенціал для галузі.

Таблиця узагальнює ключові аспекти адаптації української легкої промисловості під час війни (2022–2023 рр.). Вона містить показники, які демонструють, як підприємства реагували на воєнні умови:

переміщення фабрик у безпечні регіони, диверсифікацію діяльності, втрату або скасування міжнародних замовлень, кількість виробників, фінансові показники та появу нових перспективних сегментів (військовий одяг, домашній і весільний). Також таблиця висвітлює напрямки зовнішньоекономічної діяльності та зростання популярності українських дизайнерів. Для кожного показника наведено основні спостереження та висновки щодо значення для розвитку галузі (табл.).

Таблиця

Адаптація та ключові показники української легкої промисловості під час війни (2022–2023 рр.)

Показник / Сегмент	Основні спостереження	Висновки / Значення для галузі
Переміщення фабрик	частина швейних фабрик була перенесена в безпечні регіони	забезпечено мінімізацію простоїв виробництва та підтримку зайнятості
Адаптація компаній	диверсифікація діяльності деяких підприємств	підвищена гнучкість бізнесу, готовність до зміни ринкових умов
Міжнародні замовлення	більшість партнерів скасували контракти	показує слабкість інтеграції у глобальні ланцюги, потреба модернізації
Кількість виробників	19 700 виробників одягу, взуття, текстилю та шкіряних виробів (2023)	галузь має великий потенціал для внутрішнього та зовнішнього ринку
Фінансові показники	зниження обороту на 13% у 2023 році	вказує на вплив війни на економічні показники та потребу у розвитку нових сегментів
Нові перспективні сегменти	військова продукція, домашній одяг, весільні сукні	внутрішній ринок і експорт мають потенціал для розвитку та кооперації між галузями
Експорт та імпорт	експорт орієнтований на Європу, імпорт – на Китай та Туреччину; імпорт перевищує експорт	потреба у розвитку внутрішнього виробництва та зниженні залежності від імпорту
Українські дизайнери	зростання міжнародного визнання, популяризація етностилю	забезпечено мінімізацію простоїв виробництва та підтримку зайнятості

Станом на серпень 2024 року середній термін забезпеченості новими замовленнями у підприємств легкої промисловості становив 7 місяців, що відповідає загальноукраїнському показнику. Більшість компаній працюють із короткостроковими замовленнями, лише 10% мають замовлення на рік і більше, а 30% – не забезпечені замовленнями навіть на місяць. Фінансово-економічна ситуація галузі характеризується високою волатильністю через перебої з електропостачанням та інші обмеження.

Отже, розвиток легкої промисловості України в умовах війни можливий за умови комплексного впровадження заходів, що поєднують модернізацію виробничих процесів, адаптацію до європейських стандартів та розвиток внутрішніх і зовнішніх ринків. Передбачається, що:

1. Підвищення технологічного рівня виробництва та впровадження сучасних стандартів переробки сировини забезпечить зростання доданої вартості продукції та конкурентоспроможності на міжнародному ринку.
2. Розширення нішевих сегментів (військова продукція, домашній та весільний одяг, товари з перероблених текстильних відходів) сприятиме диверсифікації доходів підприємств і зменшенню ризиків, пов'язаних із зовнішніми замовленнями.
3. Підготовка кваліфікованих кадрів та розвиток професійної освіти у галузі забезпечить стабільність і зростання продуктивності підприємств, навіть у умовах мобілізації та дефіциту робочої сили.
4. Використання державної підтримки та інвестицій у створення інфраструктури (індустріальні парки, логістичні центри, модернізовані виробничі потужності) сприятиме швидшій адаптації підприємств до змін на ринку та стабільному розвитку галузі.

Таким чином, реалізація цих заходів дозволить українській легкій промисловості не лише відновитися після негативного впливу війни, але й посилити свої позиції на внутрішньому та міжнародному ринках, сприяючи економічній стабільності та інноваційному розвитку країни.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ**

Легка промисловість України демонструє значний потенціал для підтримки економіки навіть у складних умовах військової агресії. Більшість швейних та текстильних підприємств продовжують функціонувати, що свідчить про їхню адаптивність та здатність забезпечувати зайнятість населення. Галузь зазнала серйозних втрат через мобілізацію, перебої з електропостачанням, скорочення міжнародних замовлень та зростання імпорту. При цьому більшість виробників залишаються складальними підприємствами з низькою доданою вартістю.

Підприємства, що адаптувалися через диверсифікацію діяльності та переорієнтацію на внутрішній ринок (зокрема замовлення для Збройних сил України), продемонстрували стійкість та гнучкість управлінських рішень. Українські дизайнери та локальні бренди набувають міжнародного визнання, використовуючи етностиль та сучасні тенденції, що сприяє формуванню культурної дипломатії та підвищенню конкурентоспроможності галузі. Відсутність інфраструктури для переробки текстильних

відходів і низька обізнаність щодо стандартів ЄС залишаються серйозними перешкодами для інтеграції українських виробників на зовнішні ринки.

Перспективним є подальша інтеграція у глобальні ланцюги вартості через модернізацію виробництва, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження інноваційних технологій; розвиток внутрішнього виробництва сировини (технічні коноплі, льон) та будівництво сучасних заводів із переробки дозволять зменшити залежність від імпорту.

Створення та розвиток індустріальних парків та кластерів для легкої промисловості сприятиме залученню інвестицій та масштабуванню виробництва. Впровадження «зеленої» економіки та стандартів ЄС у переробці текстильних відходів створює можливість для стійкого розвитку галузі та виходу на європейські ринки. Використання потенціалу нішевих ринків (військовий одяг, домашній текстиль, весільні сукні) та швидке реагування на зміну модних тенденцій забезпечить конкурентну перевагу українським виробникам.

Підтримка державної політики, орієнтованої на стимулювання експорту та розвиток локального виробництва, стане ключовим фактором відновлення та зростання галузі у довгостроковій перспективі.

Література

1. Бондаренко С.М. Функціонування підприємств легкої промисловості України у період воєнного стану. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2024. № 3. С. 18-27.
2. Лісютін А. Легка промисловість України у післявоєнний період: Перспективи розвитку. *Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України: матеріали міжнар. наук.практ. конф., м. Київ, 7-8 грудня 2023 р. / за заг. ред. М. В. Трофименка : Маріуп. держ. ун-т. – Київ: МДУ, 2023. – С. 61-62.*
3. Сухорукова Г. Стан легкої промисловості в Україні: виклики та перспективи. Режим доступу: <https://hub.kyivstar.ua/articles/stan-legkoyi-promislovosti-v-ukrayini-vikliki-ta-perspektivi>.
4. Петришин Н.Я. Особливості стратегічного управління експортно-імпортною діяльністю швейних підприємств в умовах війни. *Ефективна економіка*. 2024. № 11. https://www.researchgate.net/publication/386153388_OSOBLIVOSTI_STRATEGICNOGO_UPRAVLINNA_EKSPORTNO-IMPORTNOU_DIALNISTU_SVEJNIIH_PIDPRIEMSTV_V_UMOVAH_VIJNI.
5. Гавришук Т. Б. Аналіз експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості України. URL: https://www.researchgate.net/publication/386153388_OSOBLIVOSTI_STRATEGICNOGO_UPRAVLINNA_EKSPORTNO-IMPORTNOU_DIALNISTU_SVEJNIIH_PIDPRIEMSTV_V_UMOVAH_VIJNI. (дата звернення 1.10.2025).
6. Жабинець О. Й., Сухий О. О. Проблеми експортоорієнтованого бізнесу регіонів України в умовах війни та основні шляхи їх вирішення. *Бізнес Інформ*. 2023. № 2. С. 39-45.
7. Козлова І. М., Велика О. Ю., Козлов Н. В. Особливості стратегічного розвитку підприємств в умовах воєнного стану. *Бізнес Інформ*. 2023. № 5. С. 134-140. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-134-140>.
8. Management of Transport and Logistics Systems: Problems Under Conditions of Military Operations / Dziubynskyi A., Poberezhna Z., .../ *Proceedings of the International Conference on Business and Technology (ICBT2024)*, Volume 1. Pp. 363-373. <https://www.springerprofessional.de/en/management-of-transport-and-logistics-systems-problems-under-con/27456074>.
9. Дзюбинський А.В., Пахолюк О.В. Митна політика як інструмент стимулювання експорту в умовах воєнного стану. *ECONOMIC FORUM*. Vol. 15, No. 1, 2025, 83-92 <https://doi.org/10.62763/ef/1.2025.83>.
10. Пахолюк О., Передрій О. Сегментація європейського ринку одягу : *матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Якість та безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі й торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку і перспективи»*, 15 жовтня 2024 р. С. 116-117.

References

1. Bondarenko, S.M. Functioning of Light Industry Enterprises of Ukraine During Martial Law. *Journal of Strategic Economic Research*, 2024, No. 3, pp. 18–27.
2. Lisiutin, A. Light Industry of Ukraine in the Post-War Period: Development Prospects. *Problems and Prospects of Post-War Reconstruction of Ukraine: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*, Kyiv, December 7–8, 2023 / ed. by M. V. Trofymenko. Mariupol State University. Kyiv: MDU, 2023, pp. 61–62.
3. Sukhorukova, H. The State of Light Industry in Ukraine: Challenges and Prospects. Website. Available at: <https://hub.kyivstar.ua/articles/stan-legkoyi-promislovosti-v-ukrayini-vikliki-ta-perspektivi>.
4. Petryshyn, N.Ya. Features of Strategic Management of Export-Import Activities of Sewing Enterprises in Wartime Conditions. *Efficient Economy*, 2024, No. 11. Available at: https://www.researchgate.net/publication/386153388_OSOBLIVOSTI_STRATEGICNOGO_UPRAVLINNA_EKSPORTNO-IMPORTNOU_DIALNISTU_SVEJNIIH_PIDPRIEMSTV_V_UMOVAH_VIJNI.
5. Havryshchuk, T.B. Analysis of Export-Import Activities of Light Industry Enterprises of Ukraine. Available at: https://www.researchgate.net/publication/386153388_OSOBLIVOSTI_STRATEGICNOGO_UPRAVLINNA_EKSPORTNO-IMPORTNOU_DIALNISTU_SVEJNIIH_PIDPRIEMSTV_V_UMOVAH_VIJNI.
6. Zhabynets, O.Y., & Sukhyi, O.O. Problems of Export-Oriented Business in the Regions of Ukraine During the War and Main Ways of Their Solution. *Business Inform*, 2023, No. 2, pp. 39–45.

7. Kozlova, I.M., Velyka, O.Yu., & Kozlov, N.V. Features of Strategic Development of Enterprises Under Martial Law. *Business Inform*, 2023, No. 5, pp. 134–140. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-134-140>.
8. Dziubynskyi, A., Poberezhna, Z., et al. Management of Transport and Logistics Systems: Problems Under Conditions of Military Operations. *Proceedings of the International Conference on Business and Technology (ICBT2024)*, Vol. 1, pp. 363–373. Scopus. Available at: <https://www.springerprofessional.de/en/management-of-transport-and-logistics-systems-problems-under-con/27456074>.
9. Dziubynskyi, A.V., & Pakholiuk, O.V. Customs Policy as an Instrument to Stimulate Exports Under Martial Law. *ECONOMIC FORUM*, Vol. 15, No. 1, 2025, pp. 83–92. <https://doi.org/10.62763/ef/1.2025.83>.
10. Pakholiuk, O., & Peredrii, O. Segmentation of the European Clothing Market. *Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Online Conference “Quality and Safety of Products in Domestic and Foreign Trade and Trade Entrepreneurship: Modern Development Vectors and Prospects”*, October 15, 2024, pp. 116–117.